

mu i humanizmu Alfonsove moralke (Capone D.), o odnosu sociologije i moralke (O. Riordana J.), te o obnovi molitve u našoj epohi, jer je ona obilježena fenomenom sekularizacije (Häring B.). Povijesno-naučna pitanja o Alfonsovu sistemu, osobito o ekviprobabilizmu, tiču se samo stručnjaka i zahtijevaju veliko predznanje da se uzmogne izvagnuti sud što ga o tom pitanju u odnosu na sv. Alfonsa izriču pisci.

Odlična je ideja koju razvije D. Capone C. SS. R. o tome kako je sv. Alfons zamišljao ispovjednika prije svega u službi penitenta kao osobe. Krist je ustanovio ispovjed za metanoju osobe, a ne da se povrijeđenom zakonu dade naknada. Ispovjednik mora biti otac i liječnik osobe, a ne ispravljatelj nekog amorfnog zakona. Zbog toga pokoru će dijeliti prema detaljnom uvidu u stanje penitenta, svjestan penitentove (i svoje) slabosti, osobito načela gradualnosti u napredovanju u duhovnom životu, a da se i ne govori o ideji blagosti i milosrđa kao uvijek važnim Božjim odlikama.

Ne bih potpisao sve što pisac govori npr. o naravi materijalnog grijeha, naročito u usporedbi s naučavanjem sv. Tome. Nema sumnje da materijalni grijeh može opstojati, te da nije formalan. A može li se zaniijekati da je materijalni grijeh, iako nije uvreda Božja, ipak neki nered? Tko posve nehotice, neodgovorno ubije bližnjega, zar to ubojstvo ne odudara od određenog društvenog reda? Iстина, socijalni red ne opstoji sam za sebe, ali prije se malo pazilo na to da povreda socijalnog reda ima svoju zakonitost, pa danas, u doba naglaska na socijalnost, treba o tome govoriti s više pažnje. Članak sv. Tome (I-II 72,4) čuva svoju trajnu vrijednost.

Ne bih potpisao ni piščevo mišljenje da je konfuzna spoznaja Boga dovoljna da se zaniječe mogućnost filozofskog grijeha. Zar se doista može reći da bilo kako vrijeđa osobnog Boga onaj koji ga miješa s kozmosom ili ga shvaća nekim anonimnim, panteističkim bićem? Teško je to reći.

Može li se provesti sociološka analiza osnovnih pozicija moralke? Nema sumnje da čovjek živi usred raznih socijalnih sistema, te da se ne može posve oteti njihovom utjecaju. Ako moderni pojam sociologije traži da ona analizira intimnu narav i dubinski sadržaj socijalnih sistema, nema sum-

nje da više zalazi na područje moralke. Kao logičan zaključak ove radnje Johna O'Riordana dolazimo još više do uvjerenja kako je živa klasična zamisao sociologije kao primijenjene moralke. U svakom slučaju moralka može primiti dosta koristi od sociologije, ali uvijek uz dužan oprez od sociologizma i psihologizma.

B. Häring raspravlja o ulozi molitve u eri tehničke civilizacije i fenomena sekularizacije. Potrebno se otrestiti formalizma, ritualizma i legalizma, te nastojati da molitva postane životnim faktorom. Potrebno je naglasiti kako svi darovi Božji idu i na korist bližnjega. Možemo reći da autor ide za nekom egzistencijalizacijom molitve, drugim riječima: za sintezom između vertikalnog i horizontalnog smjera religije. Demitologizacija i racionalizam ispražnjuju sadržaj molitve, a nastojanje oko spontanosti i slobode u molitvi ne može prescindirati od trajne ovisnosti čovjeka o Bogu, od potrebe pouzdanja u Duha Svetoga.

Članci su prikazani u kratkoj sintezi na latinskom jeziku. I to treba pohvaliti, jer klerička osoba mora barem nekako znati latinski, a druge jezike ne mora, niti se od nje to može očekivati. Od koje koristi ako svatko skraćuje svoj članak na svom vlastitom jeziku? Mogao ga je čuvati za svoj jezični krug, a ne lansirati ga u svijet.

S obzirom na sadržaj, opremu i metodu izdavačima treba odati priznanje i zaželjeti da svoj pothvat nastave. Plemenit je. Koristan je, osobito zbog toga što se širi neko infantilno, nezrelo, površno raspravljanje o zamršenim moralnim problemima, što nije na čast ni moralci ni našoj civilizaciji.

J. K.

*BERTHE BERNAGE, S radošću osvajati godine, Korčula 1972, str. 4—110, izdavač: »Izvori istine«, dominikanci Korčula, preveo Marijan Pavlović.*

Ne očekuj u ovoj knjižici neku sustavnu gerontologiju. Knjiga je lagan razgovor. Pogled unatrag i unaprijed. Introspekcija, analiza i sinteza. Uvid, opomena, poticaj, pomagalo. Citajući

čita tu knjigu, čovjek ne osjeća teret godina. Kao da se i samim tim pomlađuje.

Usput budi rečeno da kod nas, u Crkvi, i ta strana pastoralne teologije očekuje šire raščlanjivanje. Što se životna dob više penje, broj se staraca umnaža. Time se i problem zaoštruje. Kako mu pristupiti? Svakako mu treba pristupiti s više strana. Jednostranost bi bila jednaka nepotpunosti, neispravnosti.

Recimo, dakle, da treba *znati* ostarijeti. Da je potrebno govoriti kako stariji ljudi moraju fizički, psihički i sociološki održavati svoj stupanj vitaliteta. A tko će to izvesti u praksi? Svi su faktori društvenog života pozvani na to. Pozvani su i oni koji stare.

Prema tome, gerontologija mora voditi računa i o etičko-moralnoj dimenziji pitanja. Onaj koji kreće prema starosti, morao bi shvatiti kao svoju dužnost upozorenje što ga je izrekao Hilty: »Najvažnije duhovno sredstvo: u starosti ostati mlad, jest ovo: uvijek učiti nešto novo, interesirati se uopće za nešto, i stalno još nešto imati pred sobom.« Ako tome dodamo fizičku terapiju, možda to tzv. zlo starenja neće izgledati crno kakvim ga smatraju.

N. D.

*DE HOMINE*, Rim 1970. dva sveska, izdala Papinska akademija sv. Tome u Rimu.

Rimska akademija sv. Tome osnovana je godine 1879. Osnovao ju je Lav XIII. Nakana mu je bila omogućiti učenjacima da zajedničkim snagama promiču učenje djela sv. Tome. Dakako, predložen je komparativni studij: uspoređivanje nauke sv. Tome s naučavanjima drugih filozofa i teologa. Osobit joj je zadatak da ulazi u suvremene probleme u svjetlu nauke sv. Tome. To znači da i danas opstojе stručnjaci koji se posvećuju proučavanju bogatih izvora u djelima sv. Naučitelja.

Članovi Akademije često se sastaju. Akademija publicira i reviju *DOCTOR COMMUNIS*. Izdaje mnoge studije. Održava međunarodne kongrese. Tako je održan VII međunarodni tomistički kongres u Rimu od 7. rujna 1970. do 12. istog mjeseca. Djela toga

kongresa objelodanjena su u dva sveska. U prvom, kraćem svesku, nalaze se predavanja plenarnih sjednica, uz neke iznimke. U drugom su svesku ostali radovi.

Kako i sam naslov govori, tema je kongresa bila: *O ČOVJEKU*, tj. gradivo za današnju antropologiju. Tražio se smisao čovjeka, njegova narav, porijeklo, sudbina, sastavni elementi, utjecaj socijalnih okolnosti. Radovi se nisu ograničili na naučavanje sv. Tome, nego, još više, Tomina se nauka primjenjivala na naše vrijeme, pa su se u njenom svjetlu nastojali riješiti problemi današnjice.

Radovi se kreću od podataka pozitivne antropologije, preko metafizičke, sociološke do teološke, i mistične problematike. Nije moguće prikazati ni jedan dio članka, jer svaki je za sebe studij ili putokaz za širi studij. Svi su radovi stručno napisani. Oba sveska obuhvaćaju zajedno oko 460 stranica, što ukazuje na bogatstvo sadržaja i zainteresiranost mislilaca iz cijeloga svijeta, ne samo kleričkih nego i svjetovnih osoba.

Koja je danas pogibeljna točka u razvoju antropološke misli? To je tendencija da se antropologija apsolutizira. Za kršćanina ne postoji antropologija za sebe kao konačna, vrhovna instancija u poznavanju misterija čovjeka. Postoji teološka antropologija, tj. kristologija, i teologija kao njene vrhovne instance. Možemo reći da za kršćanina postoji neka teandrijska antropologija, odnosno da je njezin predmet ne samo čovjek okrenut prema zemlji, vremenu i prostoru, nego čovjek okrenut i prema Apsolutnome, prema transcencijiji, jer »zatvoreni« je humanizam nepotpun.

J. K.

*T. C. DE KRUIJF — G. N. VOLLEBREGT*, *Spolnost i brak u Bibliji*, preveo A. Rebić, Biblioteka »Riječ« 8—9, KS Zagreb 1972.

Dva pisca, dva djela: *SPOLNOST U BIBLIJI* i *BRAK U BIBLIJI*, koje je prevodilac sretno spojio u jednu knjigu, uzajamno se popunjuju i obogaćuju. Obadvojica nastoje pružiti sažetu ali bogatu biblijsku poruku o spolnosti i braku, tako važnom području ljudskog života i života zajed-